

III.

ET BREV FRA EN PRÆST TIL HANS VELYNDER.

Ved Bjørn Kornerup.

Det Antal Privatbreve, som er bevarede fra danske Gejstlige fra den første Menneskealder efter Reformationen, er ikke saa stort, at der ikke er Grund til at have Opmærksomheden henvendt paa at fremdrage saadanne, naar Lejlighed tilbyder sig. Det nedenfor gengivne Brev er skrevet af en Præst (minister verbi) ved Navn *Peder Sørensen* (Petrus Seuerini). Det er ikke dateret, men skrevet i »Valnes«, hvorved utvivlsomt maa forstaas det nuværende Vaalse i Nørre Herred paa Falster¹. Brevet er rettet til Lensmanden over Sørup Birk, *Hans Urne* til Aarsmarke († 1552)². Af Indholdet fremgaar det, at Hans Urne var en Mand, der havde Sans for boglig Lærdoms Betydning, og som havde opmuntret Brevskriveren til at fortsætte sine Studier, bl. a. til at øve sig i latinsk Brevskrivning. I Samklang hermed havde han ogsaa laant Peder Sørensen en Bog om et af Tidens Yndlingsfag, Dialektiken, som denne nu ønskede at sende tilbage, idet han samtidig — som Tegn paa sin Taknemmelighed — lod medfølge nogle Gemmeæbler, der ikke var »af den ringeste Slags«. Omtalen af Hans Urnes Interesse for Studier passer meget godt til, hvad man ellers ved om denne Adelsmand. I sin Ungdom havde han selv studeret fire Aar i Wittenberg³, senere været Kannik i Thrond-

¹) *Scriptores Rerum Danicarum* IV, 343; VII, 525, 536, 585, 607. *Danske Magazin* 5. R. VI, 302.

²) Jvfr. *Danmarks Adels Aarbog* XXI S. 478. *Danske Magazin* 3. R. III, 223. *Danske Kancelliregistranter 1535—1550*, udg. af Kr. Erslev og W. Møllerup, S. 129.

³) I Nicol. Hemmingii *Commentarius in vtramqve epistolam Pavli*

hjem Kapitel, derpaa traadt i sin Farbroder Biskop Lage Urnes Tjeneste og faaet et Kanonikat i Roskilde.

Da Brevet er tilskrevet Hans Urne, medens han havde Sørup (i Eskilstrup Sogn) i Forlening, maa det stamme fra Tiden mellem den 7. September 1540 og den 23. Juni 1547¹. Omtalen af Vinteræblerne og af en foregaaende Høsttermin gør det sandsynligt, at det er affattet langt henne paa Efteraaret. Mere vanskeligt er det at bestemme, hvem Brevskriveren er. Brevet giver det Indtryk, at han har været en ung Mand, og det lidt lærebogsagtige Latin, hvori det er skrevet, taler i samme Retning. Da Peder Sørensen kalder Hans Urne »sin Herre og Forsvar«, ligger det nær at tænke sig, at han har været Præst i dennes Len. Sognepræst i Vaalse kan han dog næppe have været, da det fra anden Side vides, at Sognekaldet her 1537—59 blev beklædt af Mogens Jacobsen Ørn². Peder Sørensen har da antagelig blot været Kapellan her.

Det er iøvrigt fristende at identificere Brevets Petrus Severini med den senere velbekendte Sognepræst først i Stubbekøbing, derpaa i Nykøbing F., *Petrus Severini Lollandus* († 1588)³, en meget boginteresseret Mand, af hvis for Datiden usædvanligt omfattende Bibliotek ikke ubetydelige Rester endnu findes bevaret i Sjællands Stifts-

Apostoli ad Corinthios, [1564], Fortalen til Absalon Urne til Søgaard (A 7^v—A 8), hedder det: »Frater tuus pijssimæ memoriæ Iohan. Vurne, doctrina et pietate tantus, quod etiam summos illos viros Marth. Lutherum et Philippum Melanchthonem habuerit sibi deuinctissimos, quorum iucundissima familiaritate integro quadriennio cum Vuitebergæ ageret, vsus est, primus in vestra familia meas conditiones perspexit, et liberali stipendio me aliquot annos Vuitebergæ sustentauit: cuius liberalitatis nomine, agnosco me plurimum debere vestræ familiæ«.

¹) Kr. Erslev, Danmarks Len og Lensmænd 1513—1596 S. 101. Jvfr. Danske Kancelliregistranter 1535—1550 S. 135, 350.

²) Immanuel Barfod, Den falsterske Gejstligheds Personalhistorie II, 199, 258.

³) Im. Barfod, anf. Skrift I, 5—6. At Peder Sørensen ogsaa har været Præst i Stubbekøbing, er paavist af Walde (jvfr. nedenfor).

bibliotek i Roskilde¹. Noget afgørende Identitetsbevis har det dog ikke været muligt at tilvejebringe, thi vel har Nykøbing-Præsten forsynet enkelte af sine Bøger med egenhændige Ejerpaaskrifter, men den monumentale Frakturskrift, han har betjent sig af til dette Formaal, er ret afvigende fra den Haandskriftstype, han har brugt i Underskriften paa Brevet². Underskriften og Udskriften synes i hvert Tilfælde egenhændige og er af en lidt anden Karakter end Skriften i den øvrige Del af Brevet.

Brevet, som gemmes i Hans Urnes Privatarkiv i Rigsarkivet, har følgende Ordlyd:

S. D. P.

Non sum nescius, Generosissime Joannes Wrne, quam perfrictę frontis, quantęque confidentię fuerit, quod meas tam insulas, ieiunas atque ineruditas litteras ad tuam Celsitudinem dare audeam. Nam quemadmodum vasa aut cibus insipidus nauseam mouere solet delicatis hominibus: ita litterę ineruditę ac nullis elegantissimis salibus conditę doctorum virorum palatis fastidio sunt. Attamen spero te hanc meam audaciam boni consulturum. Hanc spem vt animo conciperem, duę res fecerunt: vna, quod ad scribendum latine nos ipse inuitas. Quando enim a tua Celsitudine adhortamur ad litterarum studium (id quod subinde fit), intelligimus nos simul admoneri, ne stylus, sine quo friget omne studium, negligatur. Altera, est humanitas ipsa, quam omnibus exhibere soles. Nullus enim est tam tenuis fortunę, tam exiguę eruditionis, quem non benigne complectaris. Iccirco non dubito, quin temeritati meę importunitatiquę venia detur. Itaque ad ea, quę volo,

¹) O. Walde, Studier i äldre dansk Bibliotekshistoria (Særtryk af Nordisk Tidskrift för Bok- och Biblioteksväsen XIX) S. 32—5. Walde kender intet nærmere til Bibliotekets Overleveringshistorie (jvfr. S. 32). Herom findes vigtige Oplysninger i Lolland-Falsters historiske Samfunds Aarbog for 1918 S. 14—15.

²) Med velvillig Tilladelse fra Stiftsbiblioteket har jeg til Sammenligning i Rigsarkivet haft Eksemplarer af Niels Hemmingsen, Postilla, 1561, og af Erasmus, Ecclesiastae . . . libri IIII, 1544, som begge har tilhørt Peder Sørensen. Nævnes bør dog, at det store, karakteristiske »P« i »Petri« i Ejerpaaskriften paa det sidstnævnte Skrift er aldeles identisk med samme Bogstav i samme Ord i Brevets Underskrift.

breuiter explicanda ingrediar. Sub autumnum libellum quendam de dialectica mihi commodato dedisti, eum nunc remitto. Hoc autem officium mihi tam est gratum quam quod maxime. Multum enim vtilitatis inde percepimus. Et ideo certe nihil erit mihi optatius, quam vt erga te vicissim gratus esse cognoscar, valde enim inhonestum ducimus ingratitude notari inuri. Cum ergo nulla alia offertur occasio declarandi aliquam erga te gratę mentis significationem, ago et habeo t. C. immortales gratias, relaturus, si quando liceat. Quod autem ad statutum diem donum non rediit mihi ignoscas obsecro quesoque. Nulla etenim animi malicia commissum est, sed alia erat causa, quam huc adscribenda non necessarium esse censeo. Quoniam audio pomorum esum t. C. minus displicere, ideo aliquot ad te mitto. Quod munus licet non pretiosius calabri hospitis xenio¹, tamen rogatum te volo, ne contemnas. Ea autem t. Cel. nolo commendare, ipsa enim sui vel commendationem vel reprehensionem degustata facile excitabunt. Verum hoc tamen iudico, quod haud digna sint postremis pomorum generibus postponi, multum temporis non putrescent. Tua comoda semper quantum penes me est promouebo. Deus opt. Max. tuam celsitudinem nobis diu seruet incolumen. Vale. Ex valnes.

Petrus Seuerini minister verbi
tuę Celsitudini deditissimus.

[Udskrift:] Hederlig oc welbyrdig mand Hans Wrne Lensmand paa Sørup syn herre oc forsuar ydmygelig tilscreffuit.

¹) Jvfr. Horatii Epist. I, 7, 14 ff.